

**TÜRKİYE'DE KIRGIZ DESTANLARI ÜZERİNE YAPILAN
ÇALIŞMALAR****RESEARCHES IN TURKEY ON KYRGYZS EPOS***Şule GEZER****Özet:**

Diğer Türk topluluklarıyla bağlarını güçlü tutmayı amaçlayan Türkiye’de, Türkiye dışındaki Türklerin sosyo-kültürel yapılarını, bu yapının yansımaları olan sözlü ve yazılı ürünleri yakından tanımak ve tanıtmak amacıyla birçok bilimsel çalışma ortaya konulmuştur. Ülkemizde genel olarak Kırgız Türkleri, özelde ise Kırgız destanları üzerine yapılan çalışmalar daha Cumhuriyet’in ilk yıllarında varlığını göstermeye başlamıştır. Bu çalışmaların sayısı özellikle Kırgızistan’ın bağımsızlığını kazanması ve iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlenmesiyle birlikte artmıştır. Biz bu makalede Kırgız destanları üzerine ülkemizde yapılan bilimsel çalışmaların bibliyografyasını vermeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Kırgızistan, Kırgız Destanları, Türkçe Bibliyografya.

Absract:

In our country, Kirghiz Turks in general, and in particular in the Kyrgyz epic, more studies on the early years of the Republic began its existence. Other Turkish communities with strong ties aims to keep that in Turkey, the turks outside of Turkey, the socio-cultural structures, this is a reflection of the structure of the oral and written products to get to know and promote the use of many scientific studies have been introduced. In this study, especially the number of kyrgyzstan's independence and the strengthening of relations between the two countries, along with increased. In this article, we will try to provide the Kyrgyz epic on in our country in the bibliography of scientific studies.

Key words: Turkey, Kyrgyzstan, Kyrgyzs Epos, Turkish Bibliyography.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye’de, çoğunluğu Rus egemenliği altında olan kardeş toplumlarla manevî bağları koruyup güçlendirme adına birçok çalışma ortaya konulmuştur. Türkiye dışındaki

* Okutman, Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü - Sivas sulegezer45@gmail.com

Türk topluluklarının kültürel uygulamalarını, yazılı ve sözlü ürünlerini tanıtan bu çalışmalar, kardeş toplulukların kültür değerleri ile Anadolu kültürü arasındaki ortaklıkları ortaya koyarak Türk dünyası kültür birliğini vurgulamaktadır. Manevi bağlar tesis etmeyi sağlayan bu çalışmaları Atatürk de şu ifadeleriyle teşvik etmiştir: “*Bu gün Sovyetler Birliği dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse bugünden kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya Macaristan İmparatorluğu gibi parçalanabilir, ufalanabilir. Bu gün Rusya’nın elinde sımsıkı tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni dengeye ulaşabilir, işte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim, bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprüleri sağlam tutarak... Dil bir köprüdür. İnanç bir köprüdür. Tarih bir köprüdür. Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihîmiz içinde bütünleşmeliyiz. Onların bize yaklaşmasını bekleyemeyiz, bizim onlara yaklaşmamız gereklidir*” (Bozdağ, 1975, s. 34-35)

Burada ifade edilen yaklaşma elbette Türkiye dışındaki Türklerin yaşam tasavvurlarının yansımaları olan kültürel yapılarının Anadolu kültürüyle olan benzerliğini ortaya koymak suretiyle gerçekleşecektir. Bu yakınlaşmayı gerçekleştirmenin ilk yolu ise kardeş toplulukların kültür hazinelerini Türkiye Türkçesine aktarmak ve bu hazineleri tanıtmaktır. Bu yönde yapılan çalışmaların önemli bir kısmını Kırgız Türkleri ve Kırgız kültürü üzerine yapılan araştırmalar olmaktadır.

Ülkemizde ‘Kırgız’ adını taşıyan ilk çalışmayı Abdülkadir İnan, Taarifül Müslimin adlı derginin on ikinci sayısında ‘Kırgız Sahrularından’ adlı makale ile gerçekleştirmiştir. Kırgız destanlarıyla ilgili ilk çalışma da yine İnan’ın 1934 yılında yayımlanan ‘Kırgız Dil Yadigârlarından Manas Destanı’ adlı çalışmasıdır. Türkiye’de Kırgız destanlarıyla ilgili ilk çalışmalar ‘Manas Destanı’ üzerine olmuştur. Bu çalışmalar destanın Türkiye Türkçesi’ne çevrilmesi, muhtevası ve dili üzerine üç ayrı alanda gerçekleştirilmiştir. Abdülkadir İnan’ın 1934’te yayımlanmış olduğu makalenin ardından bu konuda birçok çalışma ortaya konulmuştur. Kırgızlar ve Kırgız destanları üzerine yapılan çalışmalar, Kırgızların bağımsızlığını kazandığı 1992 yılından sonra oldukça hız kazanmıştır. Rusya’nın parçalanıp demir perdenin kalkmasıyla Türkiye ve Kırgızistan arasında artan kardeşçe ilişkiler, ilmi çalışmaların da önünü açmış, sayılarını arttırmıştır. 1992 yılına kadar Kırgızlar ve Kırgız destanları üzerine Türkiye’de yapılan çalışmaların sayısı 181 iken 1992’den sonra gerçekleştiren çalışmalar 1302’yi bulmuştur. (bk. Turgunbayer, 2013, s. 30)

Bu çalışmaların önemli bir kısmı Kırgız Destanları üzerinedir. ‘Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesi’ne Aktarılması ve

Yayımlanması' adını taşıyan bir proje gerçekleştiren Türk Dil Kurumu, 1997 yılında başlayan bu projeye Kırgız destanlarına ait on üç kitap yayınlamıştır. Bu on üç kitabın içerisinde Kırgız Türkçesi'nde 'gence epos' denilen küçük destanlarla birlikte toplam on yedi destan yer almaktadır. Bu proje ile Kırgız Türklerinin destan külliyyatının önemli bir kısmı Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

Destanlar üzerine yapılan bu çalışmalar ortak milli dinamikleri tespit etmek ve Türk boyları arasındaki duygu ve düşünce birliğini ortaya koymak adına önemli malzemeler ortaya koymaktadır. Bu makalede Türkiye'de Kırgız destanları üzerine yapılan çalışmaların bibliyografyası verilecektir. Bu bibliyografya hazırlanırken Manas destanına ait bibliyografya çalışmaları bulunduğundan, bu destana ait bibliyografya dışta tutulmuş, sadece gözden kaçan ve yeni yayımlanan çalışmalar eklenmiştir. Kırgız destanları üzerine yapılan çalışmalara geçmeden önce Kırgız Türkleri ve Manas üzerine yapılan çalışmaların bibliyografyasını içeren araştırmalara değinelim. Bu konuda ilk çalışma Hayrettin İvgin'in 1987 yılında "Manas Destanı Üzerine Türkiye'de ve Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yapılan Çalışmalar" adı ile Türk Kültürü Dergisi'nin 295. sayısında yayımlanan makalesidir. Ardından 1995'te Güzin Tural ve Naciye Yıldız "Manas Destanı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme: Türkiye'deki Yayınlar" başlığı ile bir bildiri hazırlamışlardır. Bu çalışma Atatürk Kültür Merkezi yayınlarından 'Manas 1000 Bıшкеk Bildirileri (Bıшкеk 26-31 Ağustos 1995)' adı ile 1997 yılında yayımlanmıştır. Manas destanı üzerine yapılan çalışmaları kapsayan bir başka makale ise Alpaslan Demir'e aittir. Demir, 2003 yılında Sosyal Bilimler Dergisi'nin altıncı sayısında çıkan 'Manas Bibliyografyası Denemesi: Türkiye'de Manas Çalışmaları' adlı makalesinde 2003 yılına kadar Türkiye'de Manas destanı üzerine yapılmış olan çalışmaları belirtmiştir. Demir'in bu çalışmasında 13'ü tez, 15'i kitap, 250'si makale olmak üzere toplam 278 çalışmaya yer verilmiştir. 2004 yılında Fahri Solak'ın, 'Kırgızistan ile İlgili Türkçe Bibliyografya (1928-2003)' adlı çalışması KTMÜ Sosyal Bilimler Dergisi'nin dokuzuncu sayısında yayımlanmıştır. Bu makale ülkemizde Kırgızistan ile ilgili yayımlanan bilimsel çalışmaların bibliyografyasını vermek suretiyle aynı zamanda Kırgız destanları ile ilgili çalışmaları da tanıtmaktadır.

Kırgızistan ve Kırgızlar ile ilgili akademik çalışmaları tespit eden son bibliyografya çalışması Çaştegin Turgunbayer'e aittir. Turgunbayer'in 2013 yılında Türk Dergisi'nin ilk sayısında yayımlanan 'Kırgızistan ve Kırgızlar ile İlgili Türkçe Akademik Çalışmalar (2009-2012)' adlı makalesi Kırgızistan ve Kırgızlar üzerine yapılan güncel çalışmaları içermesi açısından önemlidir. Bu bibliyografya çalışması başta Manas olmak üzere Kırgız destanları üzerine yapılan çalışmaları da içermektedir. Çalışma 39 kitap, 35 doktora tezi, 106 yüksek lisans tezi, 242 makale ve bildiri içermektedir.

Bahsi geçen bibliyografya çalışmalarına bir yenisini ekleyecek olan bu makalede Kırgız destanları üzerine ülkemizde yapılmış olan çalışmalar sunulacaktır. Yukarıda da ifade edildiği gibi Manas destanına ait bibliyografya çalışmaları mevcut bulunduğundan bu destan üzerine yapılan çalışmalar dışta tutulacaktır. Sadece Manas bibliyografyalarında yer almayan çalışmalar dâhil edilecektir. Çeviri eserler de bibliyografyaya dâhil edilecektir. Tespit edilen çalışmalar ‘kitaplar, tezler, makaleler, bildiriler ve kitap bölümleri’ şeklinde beş başlık altında verilecektir.

Bu makalede, 96 çalışmaya yer verilmiştir. Bu çalışmalardan 17’si kitaptır ve bunların 13’ü Türk Dil Kurumu tarafından basılmıştır. Tespit edilen 25 adet tez çalışmasının 21’i yüksek lisans tezi, 4’ü doktora tezidir. Tez çalışmalarının içeriğini genel olarak Kırgız destan metinlerinin Latin harflerine çevrilmesi ve Türkiye Türkçesine aktarılması oluşturmaktadır. 40 adet makalenin önemli bir kısmında Kırgız destanları muhteva yönünden incelenmiştir. Çalışmamızda 11 adet bildiri ve 4 adet kitap bölümü tespit edilmiştir.

Tablo 1: Tespit Edilen Çalışmaların Dağılımı

Kitaplar	Tezler	Makaleler	Bildiriler	Kitap Bölümleri
17	24	40	11	4

A. KİTAPLAR

1. Akmatallyev, A. (2007). *Kırgız Destanları 2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
2. Akmatallyev, A. ve Kırbayev, K. (2007). *Kırgız Destanları 3 "Kocacaş Destanı"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
3. Akmatallyev, A. ve Caynakova, A. (2009). *Kırgız Destanları 4 "Mendirman"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
4. Akmatallyev, A. ve Kadırmambetova, A. (2009). *Kırgız Destanları 7 "Boston"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
5. Akmatallyev, A. (2010), *Kırgız Destanları 9 "Er Soltonoy"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
6. Akmatallyev, A. ve Musakov, M. (2013). *Kırgız Destanları 13 "Canış Bayış"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
7. Caynakova, A. (2004). *Cañıl Mirza (Abdıbalık Çorabayev Varyantı)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
8. Çelebi, F. (2007). *Kırgız Destanları 5 "Eşimkul Menen Zuura"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

9. Çeribaş, M. (2011). *Kırgız Türklerinde Destancılık Geleneği ve Er Soltonoy Destanı*. Ankara: Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
10. Egimbaeva, S. (2012). *Kırgız Destanları 10 "Güldana-Askazan Baatır"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
11. Orazbakoğlu, S. (2007). *Kırgız Destanları 6 "Manas Destanı"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
12. Orozova, G. ve Akmataliyev, A. (2010). *Kırgız Destanları 8 "Kız Darıyka"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
13. Musakov, M. (2013). *Kırgız Destanları 11 "Kurmanbek "*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
14. Musakov, M. (2013). *Kırgız Destanları 12 "Seyitbek"*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
15. Köse, N. (2002). *Kococaş Destanı (Üsönbayev, Konokbayev ve Ceentayev varyantları) İnceleme-Metin*. Ankara: Milli Folklor Yayınları, Halk Edebiyatı Dizisi 9.
16. Köse, N. (2004). *Ak Möör Destanı (Akiyev, Eşmambetov, Baatırbek, Kudaybergenov-Bököçev, Sarıkunan, Kocekov ve Boronbayev Varyantları) İnceleme-Metin*. Ankara: Milli Folklor Yayınları.
17. Köse, N.(2005). *Kurmanbek Destanı (Kalık Akiyev Varyantı) İnceleme-Metin*. Ankara: Milli Folklor Yayınları.

B. TEZLER

1. Adilbekova, H. (2002). *Kırgızca Çağlı Mirza Destanı'nın Transkripsiyonu ve Türkiye Türkçesine Aktarımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
2. Akdeniz, F.(2001). *Semetey (İsa Cumabek Varyantı) Transkripsiyonlu Metin ve Gramatikal Dizin*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
3. Alimova, C. (2006). *Coodarbeşim Destanı (Dil ve Üslup İncelemesi)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
4. Alper, K. (2004). *Kırgız Destan Geleneği ve Sarinci Bököy Destanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
5. Ateş, M. (2000). *Kırgız Kahramanlık Destanlarından Kurmanbek*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
6. Baş, S. (2001). *Seytek Destanı: Seytek'in Doğumu ve Çocukluk Çağı Çeviri-Dizin-Sözlük*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

7. Çelik, A. (2012). *Kırgız Türklerinin Arkaik Destanlarında Mitik Unsurlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
8. Çelik, Ş. (2010). *Canıl Mirza Destanındaki Epik Unsurlar*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
9. Çeribaş, M. (2011). *Kırgız Türklerinde Destancılık Geleneği ve Er Soltonoy Destanı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
10. Dıykanbayeva, A. (1999). *Kococaş Destanında Şamanistik Unsurlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
11. Durmuş, M. (2002). *Ak Möör Destanı (Transkripsiyon, Aktarma, Gramatikal Dizin)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
12. İliç, Y. (2002). *Kırgız Halk Destanı Er Töştük (Gramer-Metin-Çeviri-Dizin)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
13. Karademirlidağ, Y. (2006). *Seyitbek Destanı'ndaki Epik Unsurlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
14. Koç, A. (1998). *Semetey (Metin-Aktarı)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
15. Kulamshaeva, B.(2008). *Kırgız Hikâye ve Destanlarında Anlatı Zamanları: Atadan Kalgan Tıyak Hikâyesi İle Manas ve Er Töştük Destanları Örneğinde*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
16. Namatov, M. (2001). *Kırgızların Küçük Destanı Er Tabıldı (İnceleme ve Transkripsiyon)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
17. Öyke, C. (2004). *Kırgızların Küçük Destanı Baktı Bolot*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
18. Öztürk, A. (2003). *Kırgız Türklerinin Mendirman Destanı-Transkripsiyon, Aktarma Gramatikal Dizin*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
19. Subaşı, A. (1995). *Seytek (Kulcoro Menen Aycuroktun Tutkunga Ketşi) İnceleme-Metin-Aktarı-Dizin*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
20. Şentürk-Üçay, Z. (2013). *Canış Bayış Destanı Moldobasan Musulmankulov Varyantı (Metin-Aktarma-İnceleme)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
21. Tekalan, H.(2002). *Er Koşoy Destanı Transkripsiyonlu Metin, Aktarma, Gramatikal Dizin*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

22. Türker, F. (2005). *Kız Darıyka Destanı Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
23. Urayimova, Ş. (2001). *Manas Destanı'nın Tarihi Tabakaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
24. Yalçın, B. (1999). *Canış-Bayış Destanı (Metin-Aktarım-İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

C. MAKALELER

1. Akkaya, A. (2013). Alıp Manaş Destanında Renkler. *Tarih Okulu Dergisi*, 6 (15), 527-544.
2. Akyüz, Ç. (2010). Manas Destanı'nda Alp Kadın Tipi. *Mukaddime*, (1), 169-180.
3. Alimova, C. (2013). Coodarbeşim Destanının Varyantları. *Turkish Studies*, (8), 711-720.
4. Alimova, C. (2002). Kırgız Destanları (Halk Hikâyeleri). *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi*, C. 2, 442-463.
5. Cumakunova, G. (2007). Kırgızların Mitolojik İçerikli Destanlarından Kococaş Destanı. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, (4), 36-46.
6. Çeribaş, M. (2007). Manas Destanının Güney Rivayetlerinde Tabiatın Tasvir Edilmesi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (42), 121-136.
7. Dıykanbayeva, M. (2009). Kırgız Türklerinde Ölüm. *Milli Folklor Dergisi*, 21 (82), 2009.
8. Dıykanbayeva, M. (1990). Türkiye'de Manas İle İlgili Yapılan Çalışmalar. *İçel Kültür Dergisi*, (12), 53-57.
9. Kınacı, C. (2006). Manasçılık ve Kadın Manasçılar. *Milli Folklor Dergisi*, (70), 74-78.
10. Köse, N.(2000). Manas İle Kococaş, Kızcibek, Kurmanbek, Seyitbek, Ak Möör Destanları Arasındaki Paralellikler. *Milli Folklor Dergisi*, (46), 48-59.
11. Köse, N. (2000). Kurmanbek ve Seyitbek Destanları. *Milli Folklor Dergisi*, (48), 18-24.
12. Köse, N. (2001). Seyitbek Destanı Üzerine. *Milli Folklor Dergisi*, (51), 28-41.
13. Köse, N. (2001). Kırgızlardan Bir Destan: Camıl Mirza. *Milli Folklor Dergisi*, S.49, s.67-70.
14. Köse, N. (1997). Kococaş Destanı. *Araştırmalar 2, Milli Folklor Yayınları: Ankara*.
15. Köse, N. (1997). Kococaş Destanına Dair Bazı Notlar, *Araştırmalar 2, Milli Folklor Yayınları: Ankara*.

16. Köse, N. (1997). Kococaş Destanı ile Manas, Dede Korkut, Orhun Yazıtları ve Türk Halk Hikâyeleri Arasındaki Paralellikler. *Araştırmalar 2*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
17. Köse, N. (1997). Kococaş ve Kız Cibek Destanındaki Atasözleri. *Araştırmalar 2*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
18. Köse, N. (1998). Kırgız Kococaş Destanı ve Üç Varyantı. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
19. Köse, N. (1998). Cihan Hâkimiyeti ve Kırgız Destanları. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
20. Köse, N. (1998). Kırgız Destanları ile Türk Halk Hikâyelerinin Yapı ve Motif Bakımından Karşılaştırılması. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
21. Köse, N. (1998). Dede Korkut ve Kırgız Destanları. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
22. Köse, N. (1998). Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Kococaş. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
23. Köse, Nerin(1998), 'Kurmanbek Destanı', *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
24. Köse, N. (1998). Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Kurmanbek, Kurbanbek. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
25. Köse, N. (1998). Bir Kırgız Destanı: Ak Möör. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
26. Köse, N. (1998). Ak Möör'ün Varyantlarının Yapı ve Tür Bakımından Karşılaştırılması. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
27. Köse, N. (1998). Ak Möör ve Türk Halk Hikâyeleri. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
28. Köse, N. (1998). Ak Möör Destanındaki Çeşitli Tabakalar. *Araştırmalar 3*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
29. Köse, N. (1999). Kurmanbek Destanı'nın Karakalpak Versiyonu: Kurbanbek. *Araştırmalar 4*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
30. Köse, N. (1999). Kurmanbek Destanı'nın Kırgız ve Karakalpak Versiyonları Üzerine. *Araştırmalar 4*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
31. Köse, N. (1999). Kurmanbek Destanı ve Dede Korkut. *Araştırmalar 4*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
32. Köse, N. (1999). Kurmanbek Destanı ve Halk Hikâyeleri. *Araştırmalar 4*, Milli Folklor Yayınları: Ankara.
33. Öncül, K. (2009). Manas Destanı'nda Sihirsel Düşünüş Sistemi. *Turkish Studies, 4* (3), s. 1689-1696.

34. Öztürk, A. (2007). Bir Kırgız Destanı: Mendirman. *Millî Folklor Dergisi*, (74), 34-37.
35. Şavk, Ü. Manas ve Maaday Kara'da Sayılar. *Millî Folklor Dergisi*, (50), 52-53.
36. Tavkul, U. (2008). Kırgız Destanı Kococaş İle Karaçay-Malkar Destanı Biynöger Arasındaki Ortak Motifler Üzerine. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, (2), 89-104.
37. Turgunbayev, C. (1997). Er Töştük Destanı ve Saltuk Nâme'deki Bir Olay Motifi Üzerine. *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, (12), 48-57.
38. Turgunbayev, C. (2005). Er Töştük Destanındaki Stereotip Motiflerin Analizi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, (6), 235-239.
39. Yaman, E. (1997). Manas Tipi ve Günümüze Uzanan Mesajlar. *Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Dergisi*, (3), 47-55.
40. Yılmaz, M. (2000). Kırgız Mitolojisinde ve Manas Destanında Yardımcı Ruhlar. *Erciyes Dergisi*, (398), s.72-78.

D. BİLDİRİLER

1. Kaya, D. (2004). Kırgızların Son Büyük Manasçısı Sayakbay Karalayev, Mitten Meddaha. Ankara: *Türk Halk Anlatıları Ulusla arası Sempozyumu*, 25-27 Kasım.
2. Kaya, D. (2004). Kırgızların Yaşayan Dört Büyük Manasçısı. 1. *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı –Bildiriler-(9-15 Nisan 2006, Çeşme-İzmir)*, Ankara, 2007, C. III, s. 1293-1300.
3. Köse, N. (1997). Kırgız Destanları Üzerine. İzmir: Yeni Asırda Yeni Kırgızistan Sempozyumu.
4. Köse, N. (1998). Ak Möör ve Türk Halk Hikâyeleri. Balıkesir: I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu.
5. Köse, N. (1999). Kurmanbek ve Seyitbek Destanları. İstanbul: 7. Milletlerarası Türkoloji Kongresi.
6. Köse, N. (2003). Ak Möör Destanının Aile Kurumuna Bakışı. 46. *Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı* içinde (s. 205-224). Ankara: TDK Yayınları.
7. Mahmut, E. (1995). Destanlarımız ve Tarihi Gerçek, "Hoşgörü-Manas-Abay Yılı" 7. *Uluslar arası Türk Halk Edebiyatı Semineri ve 1.Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı Bildirileri*, 92. Manas Destanı ve Etkileri, Uluslararası Bilgi Şöleni, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
8. Yıldız, N. (2000). Dede Korkut Hikâyeleri İle Er Töştük Destanında Benzer Motifler. *Uluslar Arası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, Türk Dil Kurumu-Selçuk Üniversitesi, Konya.

9. Yıldız, N. (2006). Boston Destanında Yer Alan Kahramanlar. *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar Arası Sempozyumu*, Ankara: Gazi Üniversitesi.
10. Yıldız, N. (2007). Boston Destanında Geleneksel Motifler, *II. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bilkent Üniversitesi-Manas Üniversitesi*, Bişkek.
11. Yıldız, N. (2010). Boston Destanında Nesnel Dünya. *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, Ankara:Gazi Üniversitesi.

E. KİTAP BÖLÜMLERİ

1. Boratav, P. (1995). Er Töştük ve Halk Masalı. F. Türkmen (Ed.), *Manas Destanı Üzerinde İncelemeler*. Ankara: TDK Yayınları.
2. Durbilmez, B. (2003). Manas Destanındaki Kimi Motiflerin Türk Halk Kültüründeki Yansımaları. *İstanbul-Aachen/ Almanya: Halkbilimi Araştırmaları-Forschungen für Volkerkunde, 2. Kitap*, s. 154-176.
3. Gölgeci, M. (2002). Kırgız Kültürünün Bazı Özellikleri ve Manas Destanı. *Türkler Ansiklopedisi, C. XVII*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
4. Sawyer, C. (1995). “Er Töştük’te Toplum ve Kozmos. F. Türkmen (Ed.), *Manas Destanı Üzerinde İncelemeler (Yayına Hazırlayan: Fikret Türkmen)*, Ankara: TDK Yayınları.

Kırgız destanlarıyla ilgili tespit edilen metin-aktarı çalışmalarının on üçü Türk Dil Kurumu’nun ‘Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesi’ne Aktarılması ve Yayımlanması’ projesi kapsamında ortaya konulmuştur. Bunlardan ilk kitap 2004 yılında yayımlanmıştır ve *Cañıl Mirza(Abdıbalık Çorabayev Varyantı)* adını taşımaktadır. Aynek Caynakova tarafından hazırlanan bu çalışma, Türkiye Türkçesi’ne Mehmet Aça tarafından aktarılmıştır. Çalışmanın önsözünde destan hakkında kısaca bilgi verilmiş ve destan tanıtılmıştır. Metinler kısmında destanın Latin harflerine aktarılmış Kırgız Türkçesiyle aslı ve Türkiye Türkçesi karşılığı yer almıştır. Çalışmanın sonunda ise olaylarda geçen kişi adları ile yer-su adlarının dizini verilmiştir.

Projenin ikinci kitabı *Kırgız Destanları 2*, 2007 yılında yayımlanmıştır. Çalışma, A. Akmataliyev, M. Musakov, Gülbara Orozova tarafından hazırlanmış, Çaştegin Turgunbayer tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çalışma ‘Sunuş’, ‘Destan Özetleri ve Destanlar’, ‘İnsan Adları ve Yer-Su Adları Dizini’nden meydana gelmektedir. Sunuş kısmında Türk Dil Kurumunun ‘Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesi’ne Aktarılması ve Yayımlanması’ projesi tanıtılmış ve projede yer alan araştırmacıların listesi verilmiştir. Çalışmada ‘Er Eşim’, ‘Kozuke ve Bayan’, ‘Munduk ve Zarlık’, ‘Şırdakbek’ destanlarının kısa özetleri verilmiş, ardından bu destanlar Latin harflerine aktarılmış, Kırgız Türkçesiyle metni ve Türkiye Türkçesine aktarımı yer almıştır. Çalışmanın sonunda ise destanlarda geçen kişi adları ile yer-su adlarının dizini verilmiştir.

Projede yer alan üçüncü kitap 2007 yılında yayımlanan *Kırgız Destanları 3 Kococaş Destanı*, Prof. Dr. Abdıldacan Akmataliyev ve Prof. Dr. Keneş Kırbaşev tarafından hazırlanmıştır. Çalışma Prof. Dr. Fikret Türkmen, Dr. Gülsine Uzun ve Baki Bora Hança tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çalışma, ‘Sunuş’, ‘Önsöz’, ‘Kococaş Destanı’, ‘Sözlük’ ve ‘kişi adları ile yer-su adlarının dizini’nden oluşmaktadır. Sunuş kısmı projenin tüm kitaplarında ortaktır. Önsözde Kococaş Destanı’nının içeriği hakkında bilgi verilmiştir ve destanın Alımkul Üsönbaev, Sulayman Konokbaev, Tölömüş Ceentaev’e ait eş metinlerinin olduğu belirtilmiştir. Çalışmanın metin kısmında destanın Kırgız Türkçesi aslı ile Türkiye Türkçesi aktarımı Latin harfleriyle verilmiştir. Çalışmanın sonunda destanda geçen Kırgız geleneğine dair bazı kelimelerin Türkiye Türkçesi karşılığını içeren bir sözlük kısmı ile kişi adları ve yer-su adlarının dizini verilmiştir.

Projenin dördüncü kitabı 2009 yılında yayımlanan *Kırgız Destanları 4 Mendirman*, Prof. Dr. Abdıldacan Akmataliyev ve Aynek Caynekova tarafından hazırlanmış, Dr. Ali Özgün Öztürk tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çalışma ‘Sunuş’, ‘Giriş’, ‘Mendirman Destanı Metin ve Aktarma’, ‘Notlar’, ‘Yer-Boy Millet ve Şahıs Adları Dizini’, ‘Kaynakça’ kısımlarından oluşmaktadır. Giriş kısmında Mendirman destanının içeriği hakkında genel bilgi verilmiş ve destanın iki nüshası olduğu belirtilmiştir. Çalışmanın metin kısmında destanın Kırgız Türkçesi aslıyla Türkiye Türkçesi karşılığı yer almaktadır. Notlar kısmında destanda geçen bazı kısımların açıklamalarını içeren bilgiler yer almaktadır. Çalışmanın sonunda ‘Yer-Boy Millet Şahıs Adları Dizini’ ve kaynakçaya yer verilmiştir.

Kırgız Destanları 5 Eşimkul Menen Zuura 2007’de Fatma Çelebi tarafından hazırlanmıştır. Cumagül Naruzbayev anlatımını esas alan bu çalışma ‘Sunuş’, ‘Önsöz’, ‘Eşimkul Menen Zuura Destanının Özeti’, ‘Eşimkul Menen Zuura Destanı’, ‘Yer ve Şahıs Adları Dizini’, ‘Kaynakça’ kısımlarından oluşur. Bu çalışma da projenin diğer kitaplarında olduğu gibi metin ve aktarma içermektedir.

Kırgız Destanları 6 Manas 2007 yılında yayımlanmıştır. Çalışma Sagınbay Orozbakoğlu’nun anlatımından S. Musayev, A. Akmataliyev tarafından hazırlanmış Prof. Dr. Fikret Türkmen ve Dr. Şurubu Uraimova tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çalışma ‘Sunuş’, ‘Giriş’, ‘Manas Destanı Sagınbay Orozbakoğlu’nun Varyantı’, ‘Manas Destanı’, ‘Sözlük’, ‘Dizin’ kısımlarından oluşmaktadır. Giriş kısmında metnin daha önce yayımlanmış örnekleri hakkında açıklama yapılmıştır. Arkasından Sagınbay Orozbakoğlu’nun eş metni hakkında bilgi verilmiştir. Burada tanınmış Manasçılardan bahsedildikten sonra Orozbakoğlu’nun hayatı hakkında bilgi verilmiş ve onun anlattığı eş metnin kısa özeti sunulmuştur. Ardından Manas destanının Kırgız Türkçesi aslı ile Türkiye Türkçesi aktarımı yer almıştır.

Projenin yedinci kitabı *Kırgız Destanları 7 Boston*, 2009 yılında yayımlanmıştır. Çalışma Prof. Dr. Abdıldacan Akmataliyev ve Aynura Kadırmambetova tarafından hazırlanmış ve Prof. Dr. Naciye Yıldız tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çalışma ‘Sunuş’, ‘Boston’a Giriş’, ‘Boston’ ve ‘Sözlük’ kısımlarından meydana gelmektedir. Girişte Boston destanı hakkında bilgi verilmiş ve destanın mitolojik kahramanlık destanları grubuna dâhil olduğu tespiti yapılmıştır. Metin kısmında destanın Kırgız Türkçesi aslı ve Türkiye Türkçesi aktarımı yer almıştır.

Kırgız Destanları 8 Kız Darıyka 2010 yılında yayımlanmış, Kadırkul Alimanov’un anlatımıyla, Gülbara Orozova ve Abdıldacan Akmataliyev tarafından hazırlanmıştır. Çalışma Türkiye Türkçesine Ferah Türker tarafından aktarılmıştır. Çalışma ‘Sunuş’, ‘Önsöz’, ‘Giriş’, ‘Kız Darıyka Destanının Özeti’, ‘Kız Darıyka Destanı’ ve ‘Kaynakça’ kısımlarından meydana gelmektedir. ‘Giriş’ kısmında destanın yapısı varyantları hakkında bilgi verilmiştir. Girişten sonra destanın kısa özeti verilmiş ve ardından Kırgız Türkçesi aslıyla Türkiye Türkçesi aktarımı yer almıştır.

2010 yılında yayımlanan *Kırgız Destanları 9 Er Soltonoy*, A. Akmataliyev, A. Kadırmambetova, S. Zakirov tarafından hazırlanmıştır. Çalışmayı Türkiye Türkçesine İsmail Turan Kallımcı aktarmıştır. Çalışma, ‘Sunuş’, ‘Giriş’, ‘Er Soltonoy’, ‘Yer ve Kişi Adları Dizini’ kısımlarından oluşmaktadır. ‘Giriş’ kısmında destanın anlatıcısı Abdırahmanov hakkında bilgi verildikten sonra destanın muhtevasına kısaca değinilmiştir. 7190 beyitlik destan metninin Kırgız Türkçesi aslı ile Türkiye Türkçesi aktarımı verilmiştir. Çalışmanın sonunda ‘Yer ve Kişi Adları Dizini’ yer almaktadır.

Kırgız Destanları 10 Güldana/Askazan Baatır 2012 yılında yayımlanmıştır. Çalışma Saule Egimbaeva tarafından hazırlanmış, Doç. Dr. Zekeriya Karadavut tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çalışma ‘Sunuş’, ‘Giriş’, ‘Güldana Metin ve Aktarma’, ‘Askazan Baatır-Metin ve Aktarma’, ‘Notlar’ kısımlarından meydana gelmektedir. Çalışmanın giriş kısmında Güldana ve Askazan Baatır destanlarının içeriği hakkında kısa bilgi verilmiş ve ardından destanların metinleri ve Türkiye Türkçesi aktarıları sunulmuştur. Çalışmanın sonunda destanda geçen ve Kırgız kültüründe yeri olan bazı özel söylemler açıklanmıştır.

2013 yılında yayımlanan *Kırgız Destanları 11 Kurmanbek Kalık Akıyev* anlatımından Murat Musakov tarafından hazırlanmıştır. Çalışmayı Türkiye Türkçesine Ulanbek Alimov aktarmıştır. Çalışma, ‘Sunuş’, ‘Önsöz’, ‘Giriş’, ‘Metin ve Aktarma’, ‘Sözlük’, ‘Dizin’ ve ‘Kaynakça’, kısımlarından oluşmaktadır. Çalışmanın ‘Giriş’ kısmında destanın anlatıcısı Kalık Akıyev’in hayatı hakkında bilgi verilmiş, Kurmanbek destanının eş metinleri tanıtılmış, destanın epizot ve motif yapısı verilmiştir. Ardından destanın Kırgız Türkçesi metni ve Türkiye Türkçesi aktarımı yer almıştır. Çalışmanın

sonunda sözlük, kişi adları-yer adları-halk ve boy adları dizini ile kaynakça yer almaktadır.

Projenin on ikinci kitabı *Kırgız Destanları 12 Seyitbek*, 2013 yılında yayımlanmıştır. Oruzbey Urmambetov anlatımından Murat Musakov tarafından hazırlanan çalışma, Türkiye Türkçesine Ulanbek Alimov aktarmıştır. Çalışma ‘Sunuş’, ‘Önsöz’, ‘Giriş’, ‘Metin ve Aktarı’, ‘Sözlük’, ‘Dizin’ kısımlarından oluşmaktadır. Girişte destanın eş metinleri ve anlatıcıları hakkında bilgi verildikten sonra kısa bir özeti sunulmuştur. Destan metni ve Türkiye Türkçesine aktarımının ardından destanda geçen bazı sözcükler sözlük kısmında açıklanmıştır. Çalışmanın sonunda kişi adları-yer adları-halk ve boy adları dizini yer almaktadır.

Projenin on üçüncü kitabı *Kırgız Destanları 13 Canış Bayış* 2013 yılında yayımlanmıştır. Çalışma Abdıldacan Akmataliyev ve Murat Musakov tarafından hazırlanmış, Mehmet Aça tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çalışma ‘Sunuş’, ‘Önsöz’, ‘Giriş’, ‘Metin ve Aktarı’, ‘Dizin’ kısımlarından oluşmaktadır. Girişte destanın eş metinleri, destan üzerine yapılan akademik çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Ardından destanın şekil yapısı hakkında kısa bir bilgi aktarıldıktan sonra özeti verilmiştir. Metin ve aktarı kısmından sonra kişi adları-yer adları-halk ve boy adları dizini verilmiştir.

Bu proje kapsamında yapılan metin-aktarı çalışmalarının yanı sıra üniversitelerde yaptırılan tezler de vardır. Hatima Adilbekova’nın 2002 yılında hazırladığı *Kırgızca Çağıl Mirza Destanı’nın Transkripsiyonu ve Türkiye Türkçesine Aktarımı* adlı yüksek lisan tezinde Çağıl Mirza Destanı Kril harflerinden Latin harflerine çevrilmiş ardından destanın günümüz Türkçesine aktarımı yapılmıştır. 2001 yılında Fatma Akdeniz tarafından hazırlanan *Semetey (İsa Cumabek Varyantı) Transkripsiyonlu Metin ve Gramatikal Dizin* adlı yüksek lisans tezinde ise Semetey Destanı’nın transkripsiyonlu metni verildikten sonra kelimelerin dilbilgisel açıdan kullanıldıkları yere göre alfabetik bir dizini verilmiştir. Mustafa Durmuş’un 2002 yılında hazırladığı *Ak Mөөr Destanı (Transkripsiyon, Aktarma, Gramatikal Dizin)* adlı yüksek lisans tezi, destanın Latin harflerine aktarımını, Türkiye Türkçesindeki anlamını ve kelimelerin dilbilgisel yönüyle kullanıldığı yerleri gösteren bir dizini içermektedir. Benzer bir çalışma 2003 yılında Ali Özgün Öztürk tarafından yapılmıştır. *Kırgız Türklerinin Mendirman Destanı-Transkripsiyon, Aktarma, Gramatikal Dizin* adını taşıyan bu yüksek lisans tezinde Mendirman Destanı’nı önce Latin harflerine çevirmiş ardından Türkiye Türkçesine aktarmıştır. Çalışmanın sonunda bir gramatikal dizin yer almaktadır. Hümeyra Tekalan’ın *Er Koşoy Destanı Transkripsiyonlu Metin, Aktarma, Gramatikal Dizin* adlı yüksek lisans tezinde de benzer bir şekilde Er Koşoy Destanı Latin harflerine aktarılmış, Kırgız Türkçesi aslı ile Türkiye Türkçesi aktarımı yapılmış ve

çalışmanın sonuna bir gramatikal dizin eklenmiştir. 2002 yılında Yelda İliç’in hazırladığı *Kırgız Halk Destanı Er Töştük (Gramer-Metin-Çeviri-Dizin)* adlı yüksek lisans tezi, Aylın Koç’un 1998’de hazırladığı Semetey(Metin-Aktarı) adlı yüksek lisans tezi ve Belgin Yalçın’ın *Canış-Bayış Destanı (Metin-Aktarım-İnceleme)* adlı yüksek lisans tezi metin-aktarı çalışmalarıdır.

Kırgız destanlarını Latin harflerine aktarma ve Türkiye Türkçesi anlamlarını vermeye yönelik olan bu önemli çalışmaların yanı sıra destanları çeşitli açılardan inceleyen çalışmalar da mevcuttur.

Bunlardan dördü kitap, on dördü tez çalışmasıdır. Kitaplardan ilk üçü Nerin Köse’ye aittir. Köse’nin 2002 yılında Millî Folklor Yayınlarından çıkan *Kococaş Destanı (Üsönbayev, Konokbayev, ve Ceentayev varyantları) İnceleme-Metin* adını taşıyan çalışmasında destanın metni verilmiş ve içerik incelemesi yapılmıştır. Çalışma ‘Giriş’ ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında destan terimi üzerinde durulmuş bu terimin tanımı yapılmış, Türk dünyasında bu tür için kullanılan terimler verildikten sonra Kırgız Türklerinin epik geleneği ve tarihleri verilmiştir. Birinci bölümde destan üzerine Türkiye dışında ve Türkiye’de yapılan çalışmalar tanıtılmıştır. İkinci bölümde; destanın konusu, nüshaları ve varyantları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde destanın Konokbayev, Üsönbayev ve Ceentayev varyantlarının karşılaştırmalı değerlendirmesi de sunulmuştur. Üçüncü bölümde destanın teşekkülü, tarihi tabakası, coğrafyası, Türk dünyası edebiyatı ve folkloruna tesirleri üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde destanda geçen motifler değerlendirilmiştir. Ayrıca destanın Orhun Yazıtları ve halk hikâyeleri ile olan benzerlikleri üzerinde durulmuştur. Kırgızların mitolojik içerikli destanlarından biri olan Kococaş destanında ele alınan konular, işlenen motifler incelenmiştir. Çalışmanın sonunda destanın üç varyantına ait metinler verilmiş, sözlük, indeks ve bibliyografya yer almıştır.

2004 yılında yayımlanan ve Nerin Köse’ye ait olan *Ak Möör Destanı (Akiyev, Eşmambetov, Baatırbek, Kudaybergenov-Bököçev, Sarıkunan, Kocekov ve Boronbayev Varyantları), İnceleme-Metin* adlı çalışmada giriş kısmında destan terimi üzerinde durulmuş, Kırgız epik geleneği hakkında bilgi verilmiş ve Rusya’nın Türkistan ile münasebeti değerlendirilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde destan hakkında Türkiye’de ve Türkiye dışında yapılan çalışmalar tanıtılmıştır. İkinci bölümde destanın konusu, nüshaları ve varyantları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde destanın yedi varyantı tanıtılmıştır. Üçüncü bölüm ‘Ak Möör Destanı’nın Varyantlarında Tür Meselesi’ başlığını taşımaktadır. Burada destanın varyantlarının destan, hikâye ve türkü şeklinde tespit edildiği görülmektedir. Dördüncü bölümde destanın teşekkül ettiği tarih, coğrafya ve zaman ele alınmıştır. Beşinci bölümde destanda aile kurumunun ele alınışı ve bu bağlamda ortaya çıkan motifler incelenmiştir. Altıncı bölümde Ak Möör Destanı’nda Oğuz Kağan,

Dede Korkut ve Manas Destanı'nın izleri tespit edilmiştir. Yedinci bölümde destanın kahraman kadrosu incelenmiştir. Sekizinci bölümde destanda yer alan motifler iki temel başlık altında değerlendirilmiştir. Bunlardan ilki 'mitik ve epik motifler', ikincisi 'destanın kendisiyle birlikte ortaya çıkan yeni ve modern unsurlar' şeklinde belirtilmiştir. Çalışmanın sonunda destanın yedi varyantına ait olan metinler ile sözlük, indeks, bibliyografya ve resimler yer almaktadır.

2005 yılında yayımlanan *Kurmanbek Destanı, (Kalık Akıyev Varyantı) İnceleme-Metin* adlı çalışmanın giriş kısmında destan üzerine Türkiye'de ve Türkiye dışında yapılan çalışmalar ile destanın varyantları ve versiyonları tanıtılıp konusu hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde; destanın teşekkülü, coğrafyası ve tarihi tabakası hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, Kurmanbek Destanı'nda Oğuz Kağan, Manas, Dede Korkut, Ak Möör ve Köroğlu destanlarının izleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde destanın kahraman kadrosu değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde destanda geçen temel motifler incelenmiştir. Çalışmanın sonunda metin, sözlük, indeks ve bibliyografya yer almaktadır.

Mehmet Çeribaş'ın *Kırgız Türklerinde Destancılık Geleneği ve Er Soltonoy Destanı* adlı çalışması Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Yayınlarından 2011 yılında çıkmıştır. Bu incelemede destan motiflerinin Türk Dünyasında yaygın olarak bilinen Oğuz Kağan, Dede Korkut, Manas, Alıp Manaş, Köroğlu, Yusuf Beg-Ahmet Beg destanlarında yer alan motiflerle bezerlikleri ortaya konmuştur. Böylece Türk Dünyasında süregelen bir destancılık geleneğinin olup olmadığı, bu geleneği besleyen unsurların neler olduğu, farklı ortam ve tarihî süreçlerden geleneğin nasıl etkilendiği gibi sorulara cevap bulunmaya çalışılmıştır. Bütün bunlar yapılarak inceleme konusu destanın kendine has hususiyetleriyle birlikte, gelenekten gelen hususiyetleri de tespit edilmiştir. Destanın kendine has hususiyetlerinin hangi nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığı gibi konularda tahlil ve tespitler yapılmıştır.

Kırgız destanlarını içerik, dil ve üslup açısından inceleyen on üç adet tez vardır. Cıldız Alimova'nın *Coadarbeşim Destanı* adlı yüksek lisans çalışmasında destanın dil ve üslup incelemesi yapılmıştır. Kezban Alper'in *Kırgız Destan Geleneği ve Sarıncı Bököy Destanı* adlı yüksek lisans tezinde Kırgız destan geleneği hakkında bilgi verildikten sonra destanın motif yapısı incelenmiştir. Bunun ardından destanın Kırgız Türkçesi aslı ile Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır.

Adil Çelik'in hazırladığı *Kırgız Türklerinin Arkaik Destanlarında Mitik Unsurlar* adlı çalışmasında Kırgız Türklerinin Boston, Kocacaş, Er Töştük ve Coadarbeşim adlı dört arkaik destanındaki, Türk mitolojisine ait olan unsurlar tespit, tasnif ve tahlil edilmiştir. Bu mitolojik unsurlar, Türk dünyasının çeşitli tarihî ve coğrafi uzantıları ile bağdaştırılmıştır. Araştırma

kapsamındaki dört destanın varyantları ve olay örgüleri hakkında bilgi verilmiştir. Destanlarda tespit edilen mitik unsurlar, Türk kozmolojik algısının bölümlerine göre; gök, yer ve yeraltı olmak üzere üç grupta toplanmış ve değerlendirilmiştir.

Şakire Çelik’in *Canıl Mirza Destanı’ndaki Epik Unsurlar* adlı yüksek lisans çalışmasında destanda yer alan epik unsurların tespiti yapılmıştır. Aygerim Dıykanbayeva’nın *Kococaş Destanında Şamanistik Unsurlar* adlı yüksek lisans tezinde İslam’ın kabulünden sonra bile Kırgız sosyal hayatında önemli rol oynayan şamanistik unsurlar ele alınmış, Kococaş destanında tespit edilen sekiz adet unsur açıklanmıştır.

Yasemin Karademirlidağ’ın *Seyitbek Destanı’ndaki Epik Unsurlar* adlı yüksek lisans tezinde ilkin destanın teşekkülü, tarihî tabakaları, coğrafyası hakkında bilgi verilmiştir. Ardından destan kahramanları tanıtılarak destanda geçen epik unsurlar tespit edilmiştir.

Baktıgül Kulamshaeva’nın *Kırgız Hikâye ve Destanlarında Anlatı Zamanları: Atadan Kalgan Tıyak Hikâyesi İle Manas ve Er Töştük Destanları Örneğinde* adlı doktora tezinde anlatı unsurlarından biri olan zaman ögesi ele alınarak anlatı zamanları değerlendirilmiştir.

Mirlan Namatov’un *Kırgızların Küçük Destanı Er Tabıldı (İnceleme ve Transkripsiyon)* adlı doktora tezinde destanın transkripsiyonlu metni ve içerik incelemesi yer almaktadır.

Ceyda Öyke’nin *Kırgızların Küçük Destanı Baktı Bolot* adlı yüksek lisans tezinde Kırgız epik destan geleneği içerisinde Baktı Bolat destanının yeri belirtildikten sonra destanın zaman, mekan, tipler, epizotlar ve motifler açısından incelenmesi yapılmıştır. Çalışmanın sonunda destan metni verilmiştir. Asuman Subaşı’nın *Seytek (Kulcoro Menen Aycuroktun Tutkunga Ketşi)* adlı yüksek lisans çalışmasında destan metninin Kırgız Türkçesiyle aslı, Türkiye Türkçesi aktarımı, üslup ve içerik incelemesi yer almaktadır.

Benzer bir çalışma Züleyha Üçay-Şentürk tarafından yapılmıştır. Onun *Canış Bayış Destanı Moldobasan Musulmankulov Varyantı (Metin-Aktarma-İnceleme)* adlı yüksek lisans tezinde destanın bahsi geçen eş metnine ait Kırgız Türkçesi aslı ile Türkiye Türkçesi aktarımı verildikten sonra üslup ve içerik özellikleri incelenmiştir.

Ferah Türker’in *Kız Darıyka Destanı Üzerine Bir Araştırma* adlı çalışmasında "Kırgız Türklerinin Tarihi", "Kırgız Türklerinde Din" (Şamanizm-İslamiyet) ve "Destan Türü, Kırgız Destancılık Geleneği ve 'Kız Darıyka' başlıkları altında genel bilgiler verildikten sonra Alimanov anlatmasının özetine yer verilmiştir. Ardından destanın epizotları tespit

edilmiş ve incelenmiştir. İkinci bölümde destanın motif yapısı incelenmiş, üçüncü bölümde destanda geçen İslamî unsurlar ele alınmıştır.

Şurubu Urayimova'nın *Manas Destanı'nın Tarihi Tabakaları* adlı doktora çalışmasında tarih ve destan arasındaki bağ ekseninde destanın işaret ettiği tarihî süreçlerin tespiti yapılmıştır.

Kırgız destanlarını çeşitli açılardan değerlendiren makaleler de bulunmaktadır.

Ahmet Akkaya'nın 2013'te Tarih Okulu dergisinin 15. sayısında yayımlanan "Alıp Manaş Destanında Renkler" adlı makalede destanda geçen renklerin mitolojik anlam değerleri incelenmiş ve böylece destanın mitolojik döneme uzanan motifleri tespit edilmiştir.

Çiğdem Akyüz'ün 2010 yılında yayımlanan "Manas Destanı'nda Alp Kadın Tipi" adlı makalesinde destanda geçen kadınlardan alplık özellikleri gösterenler değerlendirmeye alınarak incelenmiştir. Cıldız Alimova'nın 2002'de yayımlanan "Kırgız Destanları (Halk Hikâyeleri)" adlı makalesinde Kırgız destanları tanıtılmış ve genel özellikleri üzerinde durulmuştur. Yine Alimova'nın "Coodarbeşim Destanının Varyantları", adlı makalede Coodarbeşim destanının mevcut varyantları tanıtılmıştır. Gülzura Cumakunova'nın Modern Türklük Araştırmaları dergisinin 4. sayısında yayımlanan "Kırgızların Mitolojik İçerikli Destanlarından Kococaş Destanı" adlı makalede Kococaş destanı hakkında bilgi verilip destanda yer alan mitolojik unsurlar kısaca değerlendirilmiştir. Mehmet Çeribaş'ın 2007'de yayımlanan 'Manas Destanının Güney Rivayetlerinde Tabiatın Tasvir Edilmesi' adlı çalışması destanda geçen tabiat tasvirlerinin mitolojik ve psikolojik bağlamda incelemesini içermektedir. Mayramgul Dıykanbayeva'nın 1990'da yayımlanan 'Türkiye'de Manas İle İlgili Yapılan Çalışmalar' adlı makalesi bir bibliyografya çalışmasıdır. Yine Dıykanbayeva'nın Milli Folklor dergisinin 82. sayısında yayımlanan 'Kırgız Türklerinde Ölüm' adlı çalışması Kırgızların destanlara da yansıyan ölüm ile ilgili inançları ve ölüm sonrası gerçekleştirilen uygulamalar hakkında bilgi vermektedir. Cemile Kınacı'nın Milli Folklor dergisinin 70. sayısında yayımlanan 'Manaşçılık ve Kadın Manaşçılar' adlı çalışmasında Kırgızistan'daki sözlü anlatı geleneği ve Manaşçılık hakkında bilgi verildikten sonra kadın Manaşçılar üzerinde durulmuştur. Nerin Köse'nin "Manas İle Kococaş, Kız Cibek, Kurmanbek, Seyitbek, Ak Möör Destanları Arasındaki Paralellikler" ve 'Manas Destanı ile Kococaş, Kız Cibek, Kurmanbek, Seyitbek, Ak Möör Destanı Arasındaki Paralellikler' adlı çalışmalarında ele alınan destanlar içerik bakımından karşılaştırılmalı olarak incelenmiş, benzerlikler tespit edilmiştir. Yine Köse'nin "Kurmanbek ve Seyitbek Destanları" adlı çalışmada iki destan içerik bakımından karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Nerin Köse'ye ait olan bir başka çalışma ise Milli Folklor dergisinin 51. sayısında yayımlanan "Seyitbek

Destanı Üzerine" adlı çalışmadır. Bu çalışmada Seyitbek destanının konusu, varyantları ve tarihî tabakaları ile ilgili bilgi verilmiştir. Nerin Köse'nin "Kırgızlardan Bir Destan: Canıl Mirza" adlı çalışmasında destanın konu ve yapı özellikleriyle ilgili bilgiler verilerek varyantları ve tarihî tabakalarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır. Nerin Köse'nin bu konuyla ilgili 'Kococaş Destanı' ve 'Kococaş Destanına Dair Bazı Notlar' adlı çalışmalarında destanın kısa bir özeti verilmiş, 'sur eçki'nin Türk mitolojisindeki yeri değerlendirilmiş, 'rüya, emergelik, fal bakma' adetlerinin Türk sözlü geleneğindeki yeri ile Moldocaş'ın Aşayran'la evlenmesinin mitolojik kökenleri üzerinde durulmuştur. Yine onun 'Kococaş Destanı ile Manas, Dede Korkut, Orhun Yazıtları ve Türk Halk Hikâyeleri Arasındaki Paralellikler' adlı çalışması bahsi geçen anlatıların içeriklerinde yer alan benzerlikleri tespit etmektedir. 'Kococaş ve Kız Cibek Destanındaki Atasözleri' adlı makalede ise Nerin Köse, destanlarda yer alan atasözlerinin karşılaştırmalı incelemesini yapıp Türkiye Türkçesine aktararak Anadolu'daki kullanımları üzerinde durmuştur. 'Kırgız Kococaş Destanı ve Üç Varyantı' adlı makalede destanın mevcut olan üç varyantı konu ve yapı bakımından incelenmiştir. Köse'nin 'Cihan Hâkimiyeti ve Kırgız Destanları' adlı makalesi Kırgız destanlarında görülen cihan hâkimiyeti düşüncesini Kococaş, Manas ve Kurmanbek destanları üzerinden irdelemiştir. 'Kırgız Destanları ile Türk Halk Hikâyelerinin Yapı ve Motif Bakımından Karşılaştırılması' adlı makalede ise Kococaş, Manas, Kurmanbek, Kız Cibek, Er Tabıldı ile Türk halk hikâyelerinin yapı ve motif bakımından benzer yönleri değerlendirilmiştir. Nerin Köse'ye ait olan 'Dede Korkut ve Kırgız Destanları' adlı çalışmada Kırgız destanlarının Dede Korkut hikâyeleri ile olan içerik benzerlikleri tespit edilmiştir. 'Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Kococaş' adlı makalede ise Köse, Kococaş destanının üç varyantını Lord Raglan'ın geleneksel kahraman kalıplarına uyarlayarak incelemiştir. 'Kurmanbek Destanı' adlı makalede ise destanın konusu, varyantlarının tanıtımı, tarihî tabakalarının ve coğrafyasının tespiti yer almaktadır. Nerin Köse'nin bir başka çalışması 'Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Kurmanbek, Kurbanbek' adını taşımaktadır. Bu çalışmada Lord Raglan'ın geleneksel kahraman kalıpları Kırgızların Kurmanbek destanı ile Karakalpakların Kurbanbek destanı üzerinde incelenmiştir. 'Bir Kırgız Destanı: Ak Möör' adlı makalesinde Köse, destanın kısa özetini verdikten sonra varyantlarını tanıtmış, destanın teşekkül ettiği tarih ve coğrafyayla ilgili bilgiler vermiştir. Ak Möör'ün Varyantlarının Yapı ve Tür Bakımından Karşılaştırılması' adlı makalede ise yedi varyantın her birinin türlerinin tespiti yapılarak bu varyantlar Anadolu sahası halk hikâyeleriyle yapı ve tür bakımından karşılaştırılmıştır. 'Ak Möör ve Türk Halk Hikâyeleri' adlı çalışmada Ak Möör destanı 'Sürmeli Bey' ve 'Necip ile Telli' hikâyeleriyle karşılaştırılmıştır. Nerin Köse'nin 'Ak Möör Destanındaki Çeşitli Tabakalar' adlı makalesinde destandaki tarihî tabakalar tespit edilerek varyantlarının geleneksel yapıya, özellikle de yeni unsurlara bakışı ele alınmıştır.

‘Kurmanbek Destanı’nın Karakalpak Versiyonu: Kurbanbek’ adlı çalışmada Kurmanbek destanının konusu, tarihî tabakaları, teşekkül ettiği coğrafya ve İslami unsurların tesiri üzerinde durulmuştur. ‘Kurmanbek Destanı’nın Kırgız ve Karakalpak Versiyonları Üzerine’ adlı makalesinde Nerin Köse, her iki versiyonun içeriğini verdikten sonra destan kahramanları; kahramanın atı, evlilikleri, fizik yapıları epik gelenek göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. ‘Kurmanbek Destanı ve Halk Hikâyeleri’ adlı çalışmada Kurmanbek destanının; ‘Melikşah ile Güllühan’, ‘Seyfölmülük’, ‘Celal Şah’, ‘Şah İsmail’ hikâyeleri ile olan içerik benzerlikleri tespit edilmiştir. Nerin Köse’nin Kırgız destanlarıyla ilgili bir başka çalışması da ‘Kurmanbek Destanı ve Dede Korkut’ adını taşır. Bu çalışmada Kurmanbek destanı ile Dede Korkut Hikayeleri şekil, üslup, motif ve epizot açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Kürşat Öncül’ün 2009’da yayımlanan “Manas Destanı’nda Sihirsel Düşünüş Sistemi” adlı çalışmasında Manas destanında geçen olağanüstülükler mitolojik inanışlarla ilişkilendirilerek ele alınmıştır. Ali Öztürk’ün 2007’de Milli Folklor dergisinde yayımlanan ‘Bir Kırgız Destanı: Mendirman’ adlı makalesinde destanın varyantları ve içeriği hakkında bilgi verilmiş, Kırgız destancılık geleneğindeki yeri üzerinde durulmuştur. Ülkü Çelik-Şavk’ın 2001’de Milli Folklor dergisinde yayımlanan ‘Manas ve Maaday Kara’da Sayılar’ adlı çalışmasında her iki destanda yer alan sayıları mitolojik anlamları bakımından değerlendirilmiştir. Ufuk Tavkul’un 2008’de Modern Türklük Araştırmaları dergisinde yayımlanan “Kırgız Destanı Kococaş İle Karaçay-Malkar Destanı Biynöger Arasındaki Ortak Motifler Üzerine” adlı çalışmasında Kococaş destanı ile Biynöger destanının motif yapısı karşılaştırmalı olarak incelenmiş benzer motifler tespit edilmiştir. Çaştegin Turgunbayev’in 1997’de Türk Lehçeleri ve Edebiyatı dergisinde yayımlanan ‘Er Töştük Destanı ve Saltuknâme’deki Bir Olay Motifi Üzerine’ adlı çalışmasında Er Töştük destanı ile Saltukname’nin içerik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi yapılmış ve benzer motifler tespit edilmiştir. Yine Turgunbayev’e ait olan ve 2005’te Türk Dünyası İncelemeleri dergisinde yayımlanan "Er Töştük Destanındaki Stereotip Motiflerin Analizi" adlı çalışmada destanın konusuna kısaca değinildikten sonra Kırgız toplumunun değer yargılarını simgeleyen, düşünce dünyasını yansıtan motiflerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Ertuğrul Yaman’ın 1997’de Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Dergisi’nde yayımlanan ‘Manas Tipi ve Günümüze Uzanan Mesajlar’ adlı çalışmasında Manas destanında yer alan ve günümüze kadar akseden temel değerlere dair mesajların incelenmesi yapılmıştır. Destanın anlam dünyası günümüzün bakış açısıyla yeniden değerlendirilmiştir. Mehmet Yılmaz’ın 2000 yılında Erciyes Dergisi’nde yayımlanan "Kırgız Mitolojisinde ve Manas Destanında Yardımcı Ruhlar" adlı makalesinde Manas destanının kahramanlar dünyasında yer alan ve mitolojik inanışları yansıtan yardımcı ruhlar üzerinde durulmuştur.

Kırgız destanlarıyla ilgili yapılan çalışmalar arasında bildiriler de yer almaktadır. Kırgız destanlarını değerlendiren 12 bildiri tespit edilmiştir. Doğan Kaya’nın 2004 yılında Ankara’da gerçekleştirilen Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyumu’nda sunduğu “Kırgızların Son Büyük Manasçısı Sayakbay Karalayev, Mitten Meddaha” adlı bildiride Kırgız destancılık geleneği içinde Manasçılık ve bir Manasçı olan Karalayev’in icrası üzerinde durulmuştur. Yine Doğan Kaya’nın 2006 yılında, 1. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı’nda sunduğu “Kırgızların Yaşayan Dört Büyük Manasçısı” adlı bildiride Manasçılık terimi açıklandıktan sonra Manasçılık okulları hakkında bilgi verilmiş ve Kaba Atabekov, Şaabay Azizov, Urkaş Mambetaliyev, Asankan Cumanaliyev hakkında geniş bilgi verilmiştir. Nerin Köse’nin 1997’de Yeni Asırda Yeni Kırgızistan Sempozyumu’nda sunduğu ‘Kırgız Destanları Üzerine’ adlı bildiride Manas, Kococaş, Ak Möör, Kurmanbek, Kız Cipek, Cañıl Mirza destanlarının ortak hususları ve Kırgız epik destan geleneği üzerinde durulmuştur. Yine Nerin Köse’nin 1. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu’nda sunduğu ‘Ak Möör ve Türk Halk Hikâyeleri’ adlı bildiride Ak Möör destanı içerik bakımından Türk halk hikâyeleriyle karşılaştırılarak benzerlikler tespit edilmiştir. Köse’nin 7. Milletlerarası Türkoloji kongresinde sunduğu ‘Kurmanbek ve Seyitbek Destanları’ adlı bildiride iki destan muhteva açısından karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Nerin Köse’nin 2003 yılında 46. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı’nda sunduğu ve daha sonra Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan ‘Ak Möör Destan’ının Aile Kurumuna Bakışı’ adlı bildiride destanda aile kurumunun ele alınmış şekli değerlendirilerek Türk aile yapısını temel özelliklerinin destana akisleri üzerinde durulmuştur. Enver Mahmut’un 1995’te 92. Manas Destanı ve Etkileri, Uluslararası Bilgi Şöleni’nde sunduğu ve daha sonra Atatürk Kültür Merkezi tarafından yayımlanan ‘Destanlarımız ve Tarihî Gerçek’ adlı bildiride tarihten destanlara yansıyan gerçeklikler irdelenmiş, destanın olağanüstülüklerle dolu dünyasında tarihi gerçeklerin izleri aranmıştır. Naciye Yıldız’ın 2000 yılında Uluslar Arası Dede Korkut Bilgi Şöleni’nde sunduğu ve daha sonra Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan ‘Dede Korkut Hikâyeleri İle Er Töştük Destanında Benzer Motifler’ adlı bildirisi Dede Korkut Hikâyeleri ile Er Töştük destanında geçen ortak motiflerin tespitini içermektedir. Yıldız’ın 2006’da Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar Arası Sempozyumu’nda sunduğu "Boston Destanında Yer Alan Kahramanlar" adlı bildirisinde Boston destanının kahramanlar dünyasının geleneksel kahraman tiplerinden yola çıkılarak değerlendirmesi yer almaktadır. Naciye Yıldız’ın 2007 yılında II. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı’nda sunduğu ‘Boston Destanında Geleneksel Motifler’ adlı bildirisinde Boston destanında geçen sözlü anlatıdaki geleneksel destan motifleri tespit edilmiştir. Yıldız’ın 2010’da I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu’nda sunduğu ‘Boston Destanında Nesnel Dünya’ adlı bildirisinde ise Boston destanında yer alan

mekânın irdelemesi ve bu mekânın nesnel boyutta değerlendirilmesi yapılmıştır.

Kırgız destanları ile ilgili kitap bölümlerinde de değerlendirmeler yapılmıştır. İçinde Kırgız destanlarıyla ilgili konuları ele alan bölümlerin bulunduğu kitaplardan ilki Fikret Türkmen tarafından yayına hazırlanan *Manas Destanı Üzerine İncelemeler* adlı çalışmadır. Bu çalışmada Pertev Naili Boratav'a ait olan 'Er Töştük ve Halk Masalı' başlıklı yazıda Er Töştük destanının olağanüstülükler bakımından halk masallarıyla olan benzerlikleri üzerinde durulmuştur. Yine aynı çalışmada Caroline Sawyer tarafından kaleme alınan "Er Töştük'te Toplum ve Kozmos" başlıklı yazıda kahramanın toplumu dönüştürmesi ve kozmosa ulaştırmasında geçirdiği aşamalar ile destanda işlenen toplum yapısı üzerinde durulmuştur. İkinci çalışma ise *Halk Bilimi Araştırmaları* adlı çalışmadır. Bu çalışmanın ikinci kitabında Bayram Durbilmez tarafından hazırlanan "Manas Destanındaki Kimi Motiflerin Türk Halk Kültüründeki Yansımaları" başlıklı yazıda Manas destanında geçen özellikle inanca bağlı bazı motiflerin Türk halk kültüründe ve sosyal yaşamındaki izleri, gelenek ve göreneklere yansımaları tespit edilmiştir. Yeni Türkiye Yayınları'ndan çıkan *Türkler Ansiklopedisi'nin* 17. cildinde yer alan ve Meral Gölgeci tarafından kaleme alınan "Kırgız Kültürünün Bazı Özellikleri ve Manas Destanı" başlıklı yazıda Kırgız kültüründen Manas destanına yansıyan kültürel motifler tespit edilerek değerlendirilmiştir.

Ülkemizde yapılan bu çalışmalar; Kırgız Türkleri, Kırgız Türklerinin sözlü gelenekleri ve bu gelenek içerisinde destancılık geleneği ile ilgili önemli bilgiler içermektedir. Bunun yanı sıra Kırgız destan metinlerinin Latin harflerine ve Türkiye Türkçesine aktarımına yönelik çalışmalar, bu destanların Türkiye'de de tanınmasına vesile olmuştur. 1990'dan bu yana Türkiye dışındaki Türk topluluklarıyla gerçekleştirilen yakınlıklar bu tür çalışmaların artmasını sağlamış ve aynı kökten çiçeklenen kültürlerin ülkemizde daha iyi tanınmasına olanak vermiştir. Türk dünyası kültür birliğini sağlama konusunda umut verici olan bu bilimsel çalışmalar, çok eski bir geçmişe dayanan, geniş coğrafyalara yayılarak çeşitlenen zengin Türk kültürünü ortaya koymaktadır. Biz de bu çalışmalara 'Kırgız Destanlarında Mitolojik Unsurlar' adlı tez çalışmamızla bir yenisini eklemeyi hedefliyoruz.

KAYNAKLAR

- Bozdağ, İ. (2009). *Atatürk'ün Sofrası*. İstanbul: Truva Yayınları.
Demir, A. (2003). Manas Bibliyografyası Denemesi: Türkiye'de Manas Çalışmaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 59-80.

- Tural, G. ve Yıldız, N. (1997). Manas Destanı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme: Türkiye’deki Yayınlar. *Manas 1000 Bişkek Bildirileri (Bişkek 26-31 Ağustos 1995)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İsakov, A. (2010). Kırgızlar ve Kırgızistan Tarihi ile İlgili Türkiye’de Yayımlanmış Bilimsel Çalışmalar (1910-2009). *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları*, 5 (9). Ankara: USAK Yayınları.
- İvgin, H. (1987). Manas Destanı Üzerine Türkiye’de ve Çin Halk Cumhuriyeti’nde Yapılan Çalışmalar. *Türk Kültürü Dergisi*, (295), 33-46.
- Solak, F. (2004). Kırgızistan ile ilgili Türkçe Bibliyografya (1928-2003), *KTMÜ, SBED*, (4). Bişkek.
- Turgunbayer, C. (2013). Kırgızistan ve Kırgızlar İle İlgili Türkçe Akademik Çalışmalar Bibliyografyası (2009-2012), *Türük Dergisi*, 1 (1), 28-52.